

Яворська А.В.

студент,

*Житомирський державний університет
імені Івана Франка*

ФОРМУВАННЯ ЕМОЦІЙНОГО СТАВЛЕННЯ ДО СЕБЕ ТА РОВЕСНИКІВ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Основним завданням сучасного закладу дошкільної освіти є формування творчої та активної особистості, всебічно та гармонійно розвиненої людини. Новий Базовий компонент дошкільної освіти в Україні, визначаючи мінімально достатній і необхідний дитині перших семи (шести) років життя ступінь компетентності, передбачає розвиток у неї елементарних уявлень про себе, довкілля, взаємини людей, їх провідні ставлення. Соціальна компетентність дошкільника включає формування соціальних навичок поведінки, розвиток свідомого ставлення до себе як самостійної особистості, активного інтересу до людей, формування готовності сприймати соціальний досвід [1, с. 3].

Дана тема є актуальною, адже особливої уваги заслуговує вивчення емоційного ставлення дитини дошкільного віку як до себе так і до ровесників, оскільки ставлення загалом є проекцією особистісного розвитку людини, який започатковується ще з малечку.

Спілкування та взаємодія з однолітками відіграє найважливішу роль в житті дошкільника. Це виступає цілковитою умовою формування громадських якостей особистості дитини старшого дошкільного віку, проявом і початком розвитку колективних взаємин дітей. Від початку появи на світ, з першим плачем та криком, дитина вступає в контакт з людьми. Внаслідок чого виникають та найбільш інтенсивно розвиваються міжособистісні відносини в дитячому віці.

Аналіз останніх праць показав, що проблемою емоційного життя дошкільників займалася О.Л. Кононко. Результатом її досліджень стала робота «Соціально-емоційний розвиток особистості», в якій вона дає визначення цього поняття, розкриває його зміст.

О.Л. Кононко вказує на те, що емоції і почуття, які складають емоційний світ дитини, відіграють важливу роль в її внутрішньому і зовнішньому житті. Вони збагачують відображення дитиною об'єктивної дійсності і в зв'язку з її потребами й інтересами стають спонуканнями до діяльності регуляторами активності [5, с. 250].

Проблему формування емоційного ставлення до себе та ровесників у дітей старшого дошкільного віку висвітлили С. Кулачківська, О. Вовчик-Блакитна, Ю. Приходько, де розглянули розвиток гуманних почуттів у дітей до однокласників, надаючи уваги партнерству у спілкуванні, рольовим взаєминам у грі, особистісним стосункам дітей у малих дитячих об'єднаннях [2, с. 100].

Мета статті: теоретично обґрунтувати психологічні особливості емоційних ставлень дитини до себе та ровесників та визначити психолого-педагогічні умови, що сприяють формування емоційного ставлення до себе та ровесників у дітей старшого дошкільного віку.

Проблема вивчення емоцій є однією з найбільш складних в сучасній психологічній науці. Емоції (від лат. *emovere* – хвилювати, збуджувати) – це переживання людиною свого особистого ставлення до дійсності, його реакції на вплив внутрішніх і зовнішніх подразників.

На важливості дослідження емоційної сфери, зокрема емоційних ставлень дітей дошкільного віку наголошував О. Запорожець. Він стверджував, що виховання почуттів з перших років життя є найважливішим завданням, оскільки те, як будуть засвоюватися знання та уміння, вирішальним чином залежить від емоційного ставлення суб'єкта до оточуючих людей і довкілля.

Дитина старшого дошкільного віку не лише сприймає навколишні предмети і явища – у неї формується певне ставлення до них. Спілкування з іншими людьми, природа, твори мистецтва, наука, власна праця – все це викликає у неї різні переживання: любов, радість, повагу, захоплення, горе, гнів, страх. Без емоцій неможлива цілеспрямована діяльність дитини та її розвиток.

У період дошкільного дитинства емоції розвиваються, дитина самостійно встановлює й підтримує партнерські, ділові та особисті контакти з іншими дітьми, володіє правилами поведінки у конфліктних ситуаціях.

Ставлення особистості розглядається як її суб'єктивний вибірковий зв'язок із значущими для неї об'єктами, як інтегральна властивість, яка виступає єдністю когнітивного, поведінкового та емоційного компонентів.

Тому рівень сформованості емоційного ставлення до себе та ровесників у дітей старшого дошкільного віку можна розкрити за такими компонентами: емоційний (є провідним у ставленні і включає переживання, які пов'язані у дитини з певним об'єктом чи подією), поведінковий (готовність діяти певним чином стосовно об'єкта, який має для дитини особистісну значущість) та когнітивний (складає знання про об'єкт, оцінні судження про нього).

Під час формування емоційного ставлення до себе та ровесників у дітей старшого дошкільного віку, емоційний компонент вважається провідним, «обов'язковим» у структурі ставлення. Без емоції немає ставлення: існує те, що називається байдужістю. Ставлення особистості виникає в процесі накладання емоції на предмет, що вступає з нею у зв'язок. «...Психологічні ставлення формуються як значуще, особисто пережите, глибоко емоційне явище, яке виникає з індивідуальних станів людини» [3, с. 377].

Отже, можна сказати, що емоційне ставлення дитини старшого дошкільного віку визначає її поведінку та особистісний розвиток, який проходить такі етапи, як:

- виокремлення себе об'єктом ставлень інших людей;
- виокремлення себе суб'єктом взаємин;
- становлення уявлень про себе та поява ставлення до себе.

Емоційні ставлення дитини старшого дошкільного віку до себе та ровесників можуть формуватися в умовах вільного спілкування та спільної діяльності, в процесі яких виділяються гуманні стосунки та закріплюються у вигляді установок особистості.

Важливим чинником впливу на формування емоційного ставлення дитини до самої себе є відносини з ровесниками, які найчастіше будуються в ігровій діяльності. Як зазначала Т.М. Титаренко: «Ставлення дитини до себе виникає в процесі становлення її ставлення до однолітків. У процесі гри дитина спостерігає за друзями, порівнює себе з ними, вчиться бачити їх переваги та

недоліки, оцінює їх поведінку і поступово починає пред'являти до себе такі ж вимоги, що і до своїх однолітків» [4, с. 16].

Головною умовою формування позитивного емоційного ставлення до себе й однолітків є створення емоційно сприятливого мікроклімату у групі, саме так кожна дитина може щиро проявляти свої переживання і навчитися виявляти співчуття іншим. Позитивна, спокійна та водночас емоційна атмосфера дає можливість дитині старшого дошкільного віку реалізувати свою потребу бути необхідним й прийнятним, підтримуючи іншого.

Отже, емоції відіграють своєрідну орієнтувальну та регулятивну роль у спілкуванні дітей. Тому розвивати високий емоційний коефіцієнт дитини найкраще, навчаючи її доброзичливого та ефективного спілкування з іншими.

Дитячий колектив постає потужним збудником прояву моральних емоцій. Бажання і вміння співпрацювати, потреба в спілкуванні, соціальний статус дитини в групі – це важливі моменти, які вимагають спеціальної уваги як батьків, так і педагогів, а тому варто враховувати організовані вихователем різні види спільної з однолітками діяльності (ігри, заняття, прогулянки та ін.). Перспективи подальших досліджень вбачаємо в розробленні системоформуючого експерименту, яка спрямована на роботу з дітьми, роботу з батьками і роботу з вихователями.

Список використаних джерел:

1. Байер О.М., Богуш А.М., Безсонова О.К., Брежнева О.Г., Гавриш Н.В., Загородня Л.П., Косенчук О.Г., Корнєєва О.Л., Лисенко Г.М., Левінець Н.В., Машовець М.А., Мордоус І.О., Нерянова С.І., Піроженко Т.О., Половіна О.А., Рейпольська О.Д., Шевчук А.С. Базовий компонент дошкільної освіти (проект). URL: <https://cutt.ly/ahpAoVX>
2. Виховання гуманних почуттів у дітей / С. Ладивір, О. Долинна, В. Котирло, С. Кулачківська, О. Вовчик-Блакитна, Ю. Приходько / Серія «Дитина замовляє розвиток» за наук. ред. Т. Піроженко, С. Ладивір, Ю. Манилюк. – Тернопіль: Мандрівець, 2010. – 168 с.
3. Приходько Ю.О. Ставлення особистості, їх зв'язок з іншими психологічними категоріями / Ю.О. Приходько // Українська психологія: сучасний потенціал. Матеріали Четвертих Костюківських читань. – К., 1996. – Т. 11. – С. 371–380.
4. Титаренко Т.М. Такие разные дети. – К.: Рад. шк., 1989. – 144 с.
5. Кононко О.Л. Соціально-емоційний розвиток особистості (в дошкільному дитинстві): навч. посіб. для вищ. навч. закладів. – К.: Освіта, 1998. – 255 с.